

ИЗВЕШТАЈ

О НАУЧНОМ СКУПУ(ОКРУГЛОМ СТОЛУ)

НА ТЕМУ“ ШКОЛА ДАНАС И МОГУЋИ ПРАВЦИ ПРОМЕНА“

Српска академија образовања из Београда је у сарадњи са Српском академијом наука и уметности Републике Српска из Бања Луке. организовала научни скуп-округли сто на тему **ШКОЛА ДАНАС И МОГУЋИ ПРАВЦИ ПРОМЕНА**. Научни скуп је одржан 18. маја 2024 године

Циљ скупа је био да се оцени колико наша школа оваква каква је, данас традиционална са репродуктивном наставом, одговара савременим захтевима друштва које се убрзано мења. Која је улоге информационе технологије, посебно вештачке интелигенције у моделовању ефикасне школе у којој би се учило победнички, у којој нема неуспешних ученика Циљ је да се **понути један од могућих стручно и научно утемељених модела ефикасне школе**. која ће сваког ученика водити до успеха према мери његових личних потенцијала

Учесници научног скупа имали су задатак да критички оцене:

- **које је место традиционалне репродуктивне наставе у образовно-васпитном процесу:** које њене елементе треба задржати а које треба потхранити у музеј старина;
- **како моделовати ефикасну школу која ће бити не само училиште, него снажна васпитна, радна, занимљива и привлачна институција**, која ће сваког ученика мотивисати, довести до успеха и што боље га припремати га живот;
- **како постојећу школу трансформисати у ефикасну школу са моделима информатичко-развијајуће. личносно орјентисане наставе** у чијем центру самостална, саморегулативна улога ученика (пројектна, модуларна, хеуристичка, интегративна, микро, искуствена и др) и примена вештачке интелигенције која омогућује да ученици напредују према мери својих индивидуалних могућности. Како круту, и у великој мери репресивну дисциплину заменити, стимулативном климом за учење, рад и развој сваког ученика.
- **Колико је настава у школама утемељена на новим сазнањима о функцији човековог мозга и новим резултатима неуронауке** као релативно нове научне дисциплине настале шездесетих година прошлог века која, новом истраживањима, доводи у питање многа ранија сазнања настала до почетка педесетих година прошлог века укључујући и процес учења (*Сматра се да ће нова сазнања о функцији*

човековог мозга утицати на промене које се односе : на примену нових метода у настави, методе вредновања, коришћење образовних технологија, схватања значаја ученичког окружења, поступака како организујемо наставу уметности , физичког васпитања и др . Утицаће на другачије схватање дисциплине у разреду, коришћење музике у току наставног рада која поспешује процес учења ученика, значај и могућности ангажовања обе хемисфере у учењу, на напуштање круте школске дисциплине , на потребу увођења интегративне наставе и сл.)

- **како унапредити и практично остваривати примарну васпитну улогу школе,** која је у постојећој традиционалној школи запостављена, занемарена;
- **Шта учинити да се школа перманентно мења и усаглашава сталним брзим технолошким и друштвеним променама:** како школу модернизовати да она, као стваралац знања, постане предводник развојних промена- да увек буде иновативна школа.. Шта учинити да школа не буде заробљеник прошлости. као што је то случај са постојећом, - све се око ње промени, а она остане иста као раније иста - традиционална.
- **како организовати и како обликовати професионално образовање и стручно усавршавање наставника** с циљем да се њихова вербалистичка, предавачка, наредбодавна и традиционално неделотворна оцењивачка улога трансформише у мотивациону , организаторску, евалуаторску, водитељску, дијагностичку, саветодавну сарадничку у служби покретања самосталне , креативне и развојне активности ученика
- **како обезбедити позитивну селекцију кандидата за наставнички позив**(бољи материјални положај наставника, стипендије , бесплатни домски смештај и др)
- **Како подићи углед наставничке професије који никад није био лошији од Другог светског рата до данас**
- **како традиционални, инертни образовни курикулум** заснован на предавачким канонима, оправдаван академском аутономијом, на наставничким, учитељским , педагошким факултетима, учинити бољим и иновативнијим и подредити га оспособљавању будућих наставника за њихове старе и нове улоге у ефикасној школи будућности.
- **Колико се студенти будући наставници на факултетима оспособљавају за примену нове, паметне информационе технологије, вештачке интелигенције, електронских, хеуристичких и других уџбеника у настави са ученицима.** Да ли су оспособљени за примену нових модела (пројектна , модуларна, интегративна контекстна , саморегулативних – самоорганизујућих метода и модела рада и др) информатичко развијајуће наставе као релативно нове наставне парадигме у односу на ранију традиционалну, репродуктивну наставу,

- Шта учинити да факултети промене своје курикулуме и да припремају наставнике , не за прошлу, већ за сутрашњу, ефикасну школу.
- На којим основама треба моделовати систем евалуације постигнућа ученика ослобођен елемената репресије . утемељен и на самовредновању. Како систем евалуације утемељити на захтевима комплексног вредновања не само знања већ и других вредности, не само резултата већ и процеса долажења до тих резултата ..
- Како обезбедити бољу селекцију кандидата на факултетима за наставнички позив- да се на наставничке факултете уписују најбољи студенти.
- Како подићи значај образовања и углед наставничке професије у нашем друштву која је ,у великој мери, срозана ,деградирана.
- На којим новим педагошким поставкама треба моделовати школу коју ће ученици доживљавати као „своју“, као најбоље и пријатно место за учење, живот и рад; која ће бити школа успеха за све ученике према мери њихових индивидуалних могућности. Школе у којој ће ученици оптималније задовољавати своје стално растуће социјалне и друге потребе.
- Како мотивисати наставнике за стално стручно усавршавање у друштву брзих развојних промена, које једна другу сустижу, у околностима када знања, укључујући професионална педагошка, брзо настају и још брже застаревају.
- Како моделовати школске курикулуме - наставне програме ослобођене енциклопедизма (по принципу боље мање, а боље) који садрже и програме васпитног рада са ученицима, а не само наставне садржаје појединих предмета.
- Колико је нова информациона, “ паметна технологија“, вештачка интелигенција уткана у образовану-наставну технологију рада у нашим школама и шта чинити да се то стање коренито мења и унапређује,.
- Која је улога експерименталних школа и школа вежбаоница педагошких факултета и колико ове школе могу бити дисеминатори иновација- да оне постану узор другим школама чије примере би могле да следе. Треба ли развити мрежу ових школа у регионима наше Републике.
- Шта учинити да се попуне велике празнине у образовном систему настале укидањем регионалних педагошких завода, јер су школе остале без снажне стручне подршке у своје педагошком раду и развоју.

II

Промоција Годишњака и уручивање сертификата

Пре почетка радног дела скупа одржана је промоција Годишњака САО који је посвећен преминулом Николи Поткоњаку првом председнику САО,

Након промоције Годишњака извршено уручивање сертификата новоизабраним члановима САО:

Генерални секретар САО, академик Грозданка Гојков је о сваком кандидату издвојила и саопштила резултате који су били кључни за избор кандидата за чланове Српске академије образовања..

А) Редовни чланови САО

1. акад. проф. Чедо Недељковић
2. акад. проф. др Александар М. Петровић
3. акад. проф. др Саша Бубањ

б) Дописни чланови САО

1. акад проф.др Милан О. Распоповић
2. акад проф. др Миланко Д. Чабаркапа
3. акад проф. др Јелисавета Шафрањ
4. акад проф.др Јасмин С. Петровић
5. акад проф. др Неџиб Прашевић
6. акад проф. др Милорад Бањанин

В) Инострани чланови САО

1. акад. проф.др Љупчо Кеверески
2. акад. проф. др емеритус Лазар Станков
3. акад. проф. др емеритус Иван Богданов Лулиу
4. акад. проф. др Октавиу Неделку

Ш

Рад скупа

Уводно излагање на радном делу скупа поднели су проф. др Данимир Мандић, декан Факултета за образовање учитеља и васпитача из Београда и Драго Бранковић, генерални секретар Српске академије наука и уметности Републике Српска из Бања Луке. Тежиште уводних излагања се односило на примену вештачке интелигенције у организацији информатичко развијајуће наставе као релативно нове организационе наставне парадигме. Уводна излагања су била пропраћена применом вештачке интелигенције и медија са којима располаже Центар за роботiku и вештачку интелигенцију Факултета за образовање учитеља и васпитача у Београду. У чијим просторијама је одржан овај скуп.

Д и с к у с и ј а и п р е д л о з и

У панел дискусији вођене на основу припремљених теза – подсетника је учествовало више чланова САО (З, Аврамовић, Г. Гојков , Љ.Каверески Н. Мијановић и др). У дискусији је указано да су потребне темељније промене у области основног образовања посебно у моделовању делотворније наставе и ефикасније школе као образовне институције..

У дискусији су покренута следећа питања које би Радна група (Председништво САО) требало да има у виду приликом припреме **Предлога промена у области основног образовања у републици Србији** односно у припреми документа ШКОЛА ДАНАС И МОГУЋИ ПРАВЦИ ПРОМЕНА и то:

1.Посматрано историјски школа се веома споро мења, а промене у друштву се муњевито одвијају .Промене се темеље на новим знањима која брзо настају и брзо застаревају Једно од важних питања како школу учинити иновативном ,да буде у сталним развојним променама, Констатовано је да се школа као институција најспорије мења, Све се око ње промени само она ради на стари и застарели начин. Зато светски познати стручњаци упозоравају да ће „Једна од ретких ствари - локална школа- ће у великој мери функционисати као што је функционисала и пре више од 50 година школа.“ (**Renate Nummela i Geoffrey Caine Making Connections**, The Association for Supervision);

-2. Школе још увек претежно раде у две смене. Рад са ученицима је углавном сведен на часове наставе У традиционалној вишесменској школи нема времена за друге активности ученика (активност у слободном времена, самостални рад и др)

3. Запостављена је васпитна функција школе:. Наставници се, готово искључиво, баве традиционалном предавачком наставом , а веома се мало баве дететом и његовим васпитањем, За васпитну функцију нису у току школовања ни припремани.

5. У традиционалној репродуктивној настави активна говорна активност ученика је веома мала, сведена на свега два минута за шест часова наставе.(истраживања); То има погубне последице.

6. Вредновање је најзаосталије ткиво у савременом образовању. Застарелој традиционалној репродуктивној настави одговара и традиционални застарили систем вредновања; Промена концепције наставе тражи и нову делотворнију концепцију комплекснијег вредновања не само знања већ и свих других вредности (потребе, интересовања, навике, ставове, уверења и сл).

7. Настава у нашим школама је претежно утемељен на традиционално-репродуктивној концепцији. Технологија наставе по парадигми Коменског је, као епохална иновација, делом ангажована (истрошена) горњом страном својих могућности;, Познато је ,да кад се једна технологија ангажује „истроши“ горњом страном својих могућности да је нови продор у виши квалитет могуће учинити само применом нове делотворније технологије;

8. Сматра се да је рубикон између старе и нове организационе парадигме пређен појавом информационе технологије, са чипом као интелигентном компонентом; и посебно појавом вештачке интелигенције.

9. **Реформске промене у педагошкој делатности тражи и промене у дидактичком окружењу.** Садашња традиционална настава се одвија у у наставним објектима (учионице) прилагођених традиционалној слушачкој, предавачкој концепцији наставе (фронтални рад) уместо у дигиталним, интерактивним, мултимедијалним учионицама – у новом дидактичко техничком окружењу;

-.

10. **Указано је да у моделовању реформских промена у школи и настави треба из старе школе преузети све оно што је показало своју делотворност**

IV

У расправи на научном скупу је указано да у реформским променама треба **поћи од прецизног одређења шта је ефикасна школа** .Потребно је моделовати такву педагошку организацију школе у која би ученици били успешни према мери својих личносних потенцијала, да је **школа је превасходна васпитна институција** У моделовању ефикасне ,деци привлачне школе, учесници скупа сматрају да треба узети у обзир и следеће захтеве ::

- **У школи треба да се остварује победничко учење . сваки ученик је успешан према мери својих личносних могућности.** .Оно се остварује применом одговарајућих модела и информатичко развијајуће наставе, заснованих на самоделатном, (саморегулативном) конструктивистичком приступу (пројекта, модуларна, хеуристичка, интегративна и др), вештачкој интелигенцији и виртуалној реалности (, метаверс и 3 д симулације у образовању и организацији ефикаснијег наставног процеса;), Која се бави не само образовном, когнитивном , сазнајном сфером већ и васпитањем ученика. Развијањем моралних и других личносних потенцијала ученика.
- **У школи треба да постоји подстицајно окружење за учење, васпитање и самоваспитање, да постоји јасна визија развоја ученика да им се постављају примерени, достижни. јасни циљеви и задаци;**
- **У школи мора влада сарадничка атмосфера.** Руководство не шефује него сарађује са наставницима, а наставници не шефују већ сарађују са својим ученицима уз високо међусобно поштовање;

- **Потребно је да школа ради у једној продуженој смени** од јутарњих часова до по подне (17 часова), и да се у њој организације не само наставе већ и свих других видова педагошке активности (јутарње слободно време, исхрана, наставне, ваннаставне активности којима се задовољавају образовне, културне, спортско-рекреативне, радно-техничке и друге потребе ученика).
- **У школи ученици треба да обаве и заврше све планиране дневне васпитно-образовне активности** (настава, самостално учење, припрема за наставу, слободно време, рад у секцијама, рекреација и др). Нема домаћих задатака. Нема ношења уџбеника кући- остају у школи. Уџбеници су претежно хеуристичког и конструктивистичког типа, по принципу „сам свој мајстор“ електронски са личносном компонентом које дорађују ученици уз помоћ наставника.
- **Продужена временска организација, једносменски рад** омогућује интензивнији васпитни утицај. Школа није сведена на училиште на наставу, већ је значајно проширује своју педагошку структуру у чијем средишту је *васпитање ученика*, а настава је у функцији њиховог целовитог развоја и васпитања;
- **Сви ученици међусобно се поименично познају, друже, сарађују.** То је омогућено мањом величином школе и група (Принцип : **мање је веће**) Сви наставници, они који предају и који не предају знају поименично сваког ученика. Наставник се *више бави учеником а не само предметом*. градивом, садржајима;;
- **Савремена школа има развијену педагошко-психолошку службу** Задатак службе је да подстиче унапређивање образовно-васпитног процеса, сарадњу између наставника и ученика, да развија повољну социјално-емоционалну климу у ученичкој заједници и сарадњу са ђачким родитељима. *У ефикасној школи се стално нешто догађа, истражује и експериментира*. Све што је достигнуто треба да буде претигнуто јер не постоји горња граница квалитета. Истраживање и примена иновација је стална пракса сваке савремене иновативне школе и психолошко-психолошке службе;
- **Школа ради по принципу истраживачке лабораторије** у којој ученици претежно самостално раде, уче, откривају, истражују, учествују у пројектном и другим моделима самоорганизационе, саморегулативне информатичко развијајуће наставе као релативно нове наставне организационе парадигме
- **Један од најважнијих задатака наставника да научи ученике како да уче, како критички да мисле;**
- **У ефикасној настави се посебна пажња поклања новом схватању знања** које служи као темељ за стицање новог знања; **Знање није само моћ. знање је промена- оспособљавање ученика за промене.**
- **Успешна школа је она која припрема ученике за критичко мишљење (анализу, просуђивање, постављање питања);**
- **Наставник треба да се више бави дететом, његовим васпитањем, него држањем предавања** (држање предавања- монолошки приступ настави - је права реткост). Настава је дијалогизована, хеуристичка.;

- У ефикасној настави доминира сараднички, кооперативни, самостални модели и облици рада уместо традиционалне доминације фронталне организације и једнаке наставе за све неједнаке ученике ;.
- Школа треба да буде довољно мала да би била ефикасна. Да броји највише 24 одељења. највише по 3 одељења сваког разреда и највише 600 ученика., Пожељно је да има по 2 одељења сваког разреда;
- Одељење броји највише 24 ученика: (велика група до 24 ученика, већа група до 12 ученика и мала група до 6 ученика)
- Школска архитектура и организација простора мора бити прилагођена захтевима информатичко развијајуће наставе утемељене и на вештачкој интелигенцији;
- Градња будућих школских објекта:школска зграда (нове које се граде) нису спратне(касарске) већ приземне павиљонске са атриумом и уласком из атриума (или из дворишта споља) у учионице (посебно је дефинисати нову школску архитектуру која прати нову делотворнију организацију педагошког рада);

Нужно је посебну пажњу посветити новој школској архитектури, наставним објектима (учионице радионице, лабораторије и др) који је усаглашене новој концепцији рада школе.(ангажовањем најбољих зналаца педагошке делатности ,архитеката и стручњака других профила у изради овог документа.)

V

Образовање и усвршавање наставника

На основу промена које ће бити унете у рад будућих школа потребно је дефинисати захтеве- задатке које наставнички факултети треба да укључе у своје курикулуме:, Потребно је да студент ,будући наставци, у току студија стекну знања и способности за организацији васпитно-образовног рада у ефикасним школама..

- Неопходно је да наставници буду оспособљени за примени нових модела самоорганizacionих самоорегулативних модела **информатичко-развијајуће наставе** (модуларна, хеуристичка, пројектна, интегративна, интерактивна, микро и други модели) као релативно нове наставне парадигме
- Нужно је да наставници стекну знања и способности за реализацију релативно нових или проширених педагошких функција наставника(органizacionо-водителска, дијагностичко, терапеутска -саветодавна. мотивациона, евалуаторска. Наставници морају стећи темељна знања из методике васпитног рада (знања из струке нису довољна за педагошки рад са ученицима);

Регионални педагошки завода- укидање непромишљена одлука

1. Укидање регионалних завод за унапређивање васпитања и образовања уназадило систем образовања у Србији (школе и наставници остали без стручне подршке);

2. Неопходно да се ове институције као носилаца развојних промена врате, (оснују) а функција завода реафирмише;

Експерименталне школе као носиоци развојних промена у образовању

1. Потребно је да се поново утврди мреже експерименталних школа које би вршиле проверу и ширење иновација у васпитно-образованом системи;

2. Неопходно је утврдити стандарде за рад експерименталних школа (кадрови, мањи фонд часова наставног рада фонд часова за припрему и проверу иновација, стандарди опремања експерименталних школа),

VI

ЗАКЉУЧЦИ СКУПА

1.. Закључено је да се на основу дискусије и писмених предлога, које ће припремити чланови САО; сачини посебан документ **ШКОЛА ДАНАС И МОГУЋИ ПРАВЦИ ПРОМЕНА**. Документ- **предлог промена** - ће бити достављен Министарству просвете Републике Србије као прилог наше Академије у креирању реформских промена у области основног образовања

2. Чланови САО и други ангажовани стручњаци своје прецизно формулисане , предлоге ће доставити до 30. јуна 2024. године, који ће бити уграђени у коначни Предлога промена на Председништву САО

3. Коначан текст Предлога реформских промена у основној школи ће сачинити Председништво Српске академије образовања.

СЕКРЕТАРИЈАТ САО